

יסוד ההלכה "דינא דמלכותא דינא"

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נד עמוד ב

והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא - כל מסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למהזיק בממונן חבירו ע"פ חוק המלך הנהגו בעיר משום גזל.

ר"ן מסכת נדרים דף כח עמוד א

במוכס העומד מאליו - שלא במצות המלך וכתבו בתוספות דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ אבל במלכי ישראל לא לפי שא"י כל ישראל שותפין בה וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ לענין שאם קנה אחד מכס זה חייבים ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו ליישבע שהן תרומה דליכא אונסא כיון דדינא דמלכותא דינא.

The Prohibition of Tax Evasion - איסור הברחת המכס

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קנ עמוד א

מתני: אין פורטין לא מתבת המוכסין ולא מכיס של גבאי, ואין נוטלין מהם צדקה, אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק גמ... ומוכסין. והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא אמר רב הניא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה, דבי ר' ינאי אמר: במוכס העומד מאליו. איכא דמתני לה אחא: לא לבש אדם כלאים אפי' על גבי עשרה בגדים להבריח בו את המכס... אלא להבריח בו את המכס מי שר? והאמר שמואל: דינא דמלכותא דינא א"ר הניא בר כהנא אמר שמואל: במוכס שאין לו קצבה, דבי ר' ינאי אמר: במוכס העומד מאליו.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות גזילה סימן שס"ט סעיף ו

בד"א שהמוכס כלסטים, בזמן מוזן שהמוכס *עובד כוכבים, מוזן או מוכס העומד מאליו, או מוכס העומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מה שירצה. אבל מוכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב, (יז) ואפילו צוה שישאל יתן יותר מעובד כוכבים, מכל מקום מקרי דבר קצוב לכל איש) (מהרי"ק שורש קצ"ה /קצ"ד), [יח] והעמיד מוכס ישראל לגבותו למלך, ונדוע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, אינו בחזקת גזלן, משום דדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמבריה ממכס זה, עובר (על לא תגזול) (ויקרא יג, יג), מפני שהוא גוזל מנת המלך, בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים. [יט] [מ] וכן אם ישראל קנה המכס מהמלך, המבריה עצמו הרי זה גוזל ישראל שקנאו. [כ] וי"א דאפילו ידוע דהישראל לוקח יותר מן הקצבה, מ"מ (א) אסור להבריה ממנו דבר הקצוב, ון דהוי כגזול מן הגזלן, דאסור (ב"י). אבל אם קנאו עובד כוכבים, מותר, כא] משום דהוי כהפקעת הלואתו דשרי כב] במקום דליכא חלול השם. הנהג: ג וי"א דאפילו המוכס ישראל, אם לא קנאו לעצמו רק גובה למלך עי"ג, כג] אע"ג דאסור להבריה מכה דינא דמלכותא, מ"מ אם אדם מבריה אין למוכס לכופ אותו ליתן, דהוי כהפקעת הלואתו דשרי. כד] מיהו אם יש בזה משום יראת המלך, ודאי יכול לכופ אותו (ר"ן פרק ארבעה נדרים).

ענין הפקעת הלואתו

כסף משנה הלכות גזלה ואבדה פרק ה הלכה יא

...אבל יש לגמגם בזה... ל"ק כאן בגזלו כאן בהפקעת הלואתו פי' רש"י הפקעת הלואתו שאין גזול ממש שרי כי ליכא חילול השם כגון היכא דמעין ליה ליורש נתתים לאביך ומת דלא ידע עכו"ם דמשקר ולהבריה מכס הוי כהפקעת הלואתו. והשתא כיון דהברחה מן המכס לא הוי אלא כהפקעת הלואתו אמאי אסור להבריה מן המכס במלך עכו"ם. ושמואל י"ל דהכא שאני שהעמיד המלך ישראל לגבות לו חלקו דהוי כאילו המלך עצמו גובהו דהשתא מלבד שאם ידע יש חילול השם בדבר אפשר שיהיה סכנת נפשות בדבר אבל עכו"ם שחכר המכס מן המלך שאז אם ידע לא יהיה בדבר סכנת נפשות מאחר שאין המלך מפסיד בזה הוא שאמרו שמותר להבריה ממנו המכס דהוי כהפקעת הלואתו:

משנה למלך הלכות גזלה ואבדה פרק ה הלכה יא

ועל מ"ש רבינו אבל מכס שפסקו המלך כו' כתב מרן בכ"מ אבל יש לגמגם בזה משום דאיתא התם בגמרא כו' וכיון דהברחה מן המכס לא הוי אלא כהפקעת הלואתו אמאי אסור להבריה מן המכס במלך כותי ושמואל י"ל כו'. ולי ההדיוט נראה דלק"מ אבל לפי שיטתיה אין דעתי נוחה בתירוצו שתלה הדבר בסכנת נפשות מה שלא כתב רבינו אלא מפני שהוא גוזל מנת המלך ויותר מהמה. אבל העיקר אצלי בדברי רבינו הוא שהוא ז"ל סובר דמאי דאוקי רב אשי במוכס עכו"ם היינו לענין שיהא חשוב גזלן שאפילו במוכס שיש לו קצבה כשהעומד עליו הוא עכו"ם נוטל מה שרוצה ומייתי עלה ההיא דישאל ועכו"ם שלא מכרו לשום אדם אלא שמינה אפוטרופוס עליו אין כאן עסק להפקעת העכו"ם שהתירו הפקעה מותר אבל המבריה מנת המלך עכו"ם שלא מכרו לשום אדם אלא שמינה אפוטרופוס עליו אין כאן עסק להפקעת העכו"ם שהתירו בגמרא כיון דדינא דמלכותא דינא והרי גזר שלא יבריהו המכס ודאי המבריה גוזל הוא וזה ברור:

שולחן ערוך הרב חושן משפט הלכות גזלה ונגבה סעיף מו

וכל זה שהמוכס הוא גזלן במוכס נכרי או אפילו ישראל אלא שעמד מאילוי שלא מחמת המלך או אפילו מחמת המלך אלא שאין לו קצבה שלוקח מה שירצה הוא.

אבל מכס שפסק אותו המלך ליטול דבר קצוב והעמיד מוכס ישראל לגבותו למלך ונדע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן לפי שדין המלכות דין מפני שכל הארץ למלך הוא ובידו לגזור שלא יהנה אדם מארצו אלא מדעתו שיתן קצבתו וכן השר בעיירות שלו (או של המלך ונתנן לו במתנה). לפיכך המכירה ממכס זה עובר על לא תגזול מפני שהוא גזול את המלך בין שהוא מלך ישראל בין מלך נכרי.

(שאף שמותר להפקיע חובו שחייב לנכרי מכבר זה אינו כמפקיע חובו אלא גזול ממש שנהנה מארצו שלא מדעתו^ו ומחסרו ממונן שהרי היה יכול למכור הנאה זו של משה ומתן בארצו לאיש אחר. ועוד שהמלך מוחזק הוא במה שמוגיע לו מעבדיו הואיל והסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתם שהוא אדונייהם והם עבדים לו וכל אשר להם משועבד לעבודתו לפיכך כל הסחורה שמוגיע ממנה המכס משועבדת למלך ליטול הימנה מכס וכאילו היא ברשותו ממש כיון שהוא בארצו ואצל עבדו והמכירה גזול מנת המלך שבה מרשות המלך).

ויש חולקין על זה ומתירים להכריח המכס אף על פי שממונה עליו ישראל נאמן כיון שגובה למלך נכרי. ואם הממונה יודע בהברחתו אינו רשאי לכופו ליתן המכס הואיל ומן הדין יכול הוא להפקיע חוב הנכרי. ואם יש בזה משום יראת המלך יכול לכופו. וירא שמים יחמיר לעצמו כסברא הראשונה שלא לעבור על לא תעשה שבתורה.

פוסקי זמננו: פסק הלכה - The Ruling of Contemporary Poskim

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן פח

ומה ששאלת באות ט' בהברחת מכס וערמה מתשלומי טעלעפאן וסאבוויי וכדומה. הנה ודאי צריך תשובה ע"ז ולהזהר שלא לעשות עוד. והפצים שבעין שישנם עדין צריך להשיב שכן מפורש בתוספתא פ"י דב"ק ה"ח ואיפסק כן ברמב"ם פ"א מגזלה ה"ב שכתב ואם גזלו או עשקו יחזיר עי"ש וכן בש"ע סי' שמ"ח סעי' ב'. ואם אינם בעין ע"י אונס מסופקני אם יש דין תשלומין וראוי להחמיר וכ"ש באינם בעין באיבד בידים שצריך להחמיר. ועיין בנה"מ שם סק"א שמקשה על עצם דין השבה אך מ"מ טוב להחמיר

שו"ת שבט הלוי (ב:נח)

כבוד ידידנו היקר הח"ג המופלג רבי אפרים גרינבלט שליט"א בארה"ב.

אחדשה"ט וש"ת בכבוד, יקרתו קבלתי ומה שלא השבתי בשנה שעברה לא מרמות רוחא ח"ו אלא שהקדמתי דברים נחוצים ובינתים יצא הדבר מלבי ועל עתה באתי להשיב בקיצור על ג' שאלותי שאלות חכם.

א) באחד שעובד במשרד המכס וכשהוא רואה מי שרימה את הממשלה צריך למסור אותו בבית המשפט ורצונו לדעת אם הוא בגדר מלשין או דינא דמלכותא דינא.

הנה בעצם דין מכס לית דין ולית דיין שזה נכנס בגדר דינא דמלכותא דינא גם לדעת החולקים בחו"מ סי' שס"ט ס"ח ברמ"א, ועיין בש"ך חו"מ סי' ע"ג ס"ק ל"ט ובלבוש סוס"ט שס"ט שם ובתשובת השיב משה סימן צ' בזה.

איסור שקר

ספר החינוך מצוה עד

שורש המצוה ידוע, כי השקר נתעב ונאלח בעיני הכל, אין דבר מאוס ממנו, והמארה והקללות בבית כל אוהביו, מפני שהשם יתברך אל אמת וכל אשר אתו אמת, ואין הברכה מצויה והלה אלא במתדמים אליו במעשיהם, להיותם אמיתיים כמו שהוא אל אמת, ולהיותם מרחמים כמו שידוע שהוא רחום, ולהיותם גומלי חסדים כמו שהוא רב החסד, אבל כל מי שמעשיו בהפך מדותיו הטובות, והם בעלי השקר שהם בהפך מדותיו ממש, כמו כן תנוח עליהם לעולם מה שהוא הפך מדותיו, והפך מדת הברכה שהיא בו היא המארה והקללה, והפך שמחה והשלום והתענוג שהם אתו הוא הדאגה והקטטה והצער, כל אלה חלק אדם רשע מאלהים, ועל כן הזהירנו התורה להרחיק מן השקר הרבה, כמו שכתוב מדבר שקר תרחק, והנה הזכירה בו לשון ריחוק לרוב מיאוסו מה שלא הזכירה כן בכל שאר האזהרות, ומצד הריחוק הזהירנו שלא נטה אוזננו כלל לשום דבר שנחשוב שהוא שקר, ואף על פי שאין אנו יודעין בבריא שיהא אותו הדבר שקר, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה [חולין דף מ"ד ע"ב] הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו.

איסור לפני עור

ויקרא פרק יט

(יד) לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני יקוק:

מגן אברהם סימן שמו ס"ק ד - אבל אסור - דקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול ואם הוא מונח באופן שאם אפי' לא היה בידו הי' יכול ליטלו לא עבר אלפני עור ומ"מ איסורא דרבנן איכא דאפי' קמן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כ"ש גדול שלא יסייע לו (הרא"ש)

חילול ה'

ויקרא פרק כב

(לב) ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יקוק מקדשכם:

ספר מצוות גדול לאוין סימן קנב

אחד הנושא ונותן עם ישראל או עם הגוי עובד ע"ז אם מדד או שקל בחסר עובר בלא תעשה וחייב להחזיר, וכן אסור להטעות את הגויים] בחשבון אלא ידקדק עמו... וכן ראיתי בתוספתא דב"ק (פ"י הל' ה) הגזול את הגוי חייב להחזיר לו וחמור גזל הגוי מגזל יהודי מפני חילול השם:

רבינו בחיי ויקרא פרק כה פסוק נ

(ג) וחשב עם קונחו. יזהיר הכתוב שידקדק עמו בחשבון ולא יבא עליו בעקיפין, לפי שגזל הגוי אסור מפני חילול השם, ובגוי שתחת ידו הכתוב מדבר ואע"פ כן הזהירה עליו התורה שיזהר עמו שלא יגזול אותו, וכן אמרו רז"ל (ב"ק קיג ב), וכן העלו שם בגמרא: (ב"ק ע ב) ריביתא דגוי מותר, שנאמר: (דברים כג, כא) "לנכרי תשיך", וכתוב: (דברים כג, כ) "לא תשיך לאחיק", אחיק ולא כותי, אבל להטעותו אסור שהרי יש בזה חילול ה', ואם החזיר לו מעותו הרי זה קדוש ה'. ומפני זה צוה יעקב לבניו להחזיר מעותו של גוי, הוא שכתוב: (בראשית מג, יג) "ואת הכסף המושב בפי אמתחותיכם תשיכו בידכם", ואע"פ שהיו המצריים עובדי עבודה זרה, צוה להחזיר אותו מפני קדוש ה' והיה זה קודם מתן תורה, וכל שכן בזמן הזה שהאדם חייב בכך. גזלו אסור ממה שכתוב: (דברים ז, טז) "ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך", בזמן כבוש א"י שהיו מסורין בידך, ועוד מהכתוב הזה, "וחשב עם קונחו", שיש לו לזה שגואל את העבד לדקדק עם העכו"ם אדוניו בחשבון כפי שניו, שאם לא דקדק וגזל ממנו יש בדבר חילול ה' יותר מהגזול לישראל, וכן מצינו בתוספתא דבבא קמא: (י, טז) הגזול את העכו"ם חייב להחזיר, חמור גזל העכו"ם מגזל ישראל מפני חילול ה', עד כאן. מעם הדבר: כי הגזול לישראל חבירו אינו קורא תגר ואינו נותן דופי באמונת ישראל, אבל הגזול את העכו"ם קורא תגר ונותן דופי באמונת ישראל ובתורת משה, והרי זה מחלל את ה'. מצורף לזה תמצא שהתפלל שלמה ע"ה להקב"ה, כי כשיבא ישראל להתפלל בבית שבנה לשמו שיתן לו שאלתו כפי מה שידע שראוי לכך, זהו שאמר: (מלכים - א ה, לט) "אשר תדע את לבבו", ואם יבא הנכרי שם להתפלל שיתן לו שאלתו על כל פנים, זהו שאמר: (מלכים - א ה, מג) "ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי", כלומר בין ראוי בין שאינו ראוי תן לו, והמעם לפי שהישראל אינו קורא תגר, והנכרי קורא תגר.

ספר מצוות גדול עשין סימן עד

כבר דרשתי לגלות ירושלים אשר בספרד ולשאר גלויות אדום כי עתה שהארץ הנלות יותר מדאי יש לישראל להכביל מהבלי העולם ולאחוז בחותמו של הקב"ה שהוא אמת ושלא לשקר לא לישראל ולא לגוים ולא להטעותם בשום עניין ולקדש עצמם אף במותר להם שנאמר (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית וכשיבא הקב"ה לחושעים יאמרו הגוים בדין עשה כי הם אנשי אמת ותורת אמת בפיהם אבל אם יתנהגו עם הגוים ברמאות יאמרו ראו מה עשה הקב"ה שבהר לחלקו גנבים ורמאים ועוד כתוב (הושע ב, כה) וזרעתיה לי בארץ כלום זורע אדם כור אחד אלא למצוא כמה כורים כך זורע הקב"ה [את] ישראל בארצות כדי שיתוספו עליהם גרים (פסחים פז, ב) וכל זמן שהם מתנהגים בהן ברמאות מי ידבק בהם. והרי הקפיד הקב"ה על גזל הרשעים שנאמר (בראשית ו, יא) ותמלא הארץ חמס. עוד אני מביא ראיה מירושלמי דפרק אלו מציאות (ב"מ דף ה, א) שאומר שם רבנן סבייא זבנין חד כרי דחמין ואשכחן ביה צררא דזווי והחזירום להם ואמרו הגוים בריך הוא א - להחון דיהודאי, וכיצא בזה מספר שם מעשים הרבה מאבדת הגוים שהחזירום מפני קידוש השם:

ספר מצוות גדול לאוין סימן ב

ואני דרשתי לגלויות ישראל כי [אותם] המשקרים לגוים וגוברים להם הם בכלל מחללי השם שגורמים שיאמרו הגוים אין תורה לישראל ואומר (צפניה ג, יג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית. ותנן במסכת אבות (פ"ד מ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם, ואין מקיפין בחלול השם (קידושין מ, א וע"ש בתד"ה אין), ובפרק קמא דקידושין (שם) אומר שאם היו עונותיו וזכויותיו מחצה על מחצה וחלול השם בכלל, העבירות מכרעת:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת כלים פרק יב משנה ז

ויש כאן דין אומר אותו הואיל ונתגלגלו הדברים לענין זה. והוא, שהמקומות שמשתמשיין בהן בדינרין ובמעות במנין, אסור לאדם להחזיק דינר או מעה שחסר ממשקלו שתות או יותר אלא יקוץ, וכל שכן שיתנהו או ימעה בו גוי. כי זה שחושבים המוני בני אדם ואפילו יחידיהם כי התפעיות שכאלה מותרות עם הגוים אינו נכון ודעה בלתי נכונה, אמר ה' בתורתו הקדושה במי שמוכר את עצמו לעובד עבודה זרה או לעבודה זרה עצמה כמו שנתבאר בפירושו אמר וחשב עם קונהו, ואמרו עליהם השלום יכול יגלום עליו, תלמוד לומר וחשב, ידקדק עמו בחשבון, וענין יגלום יערים עליו וימעהו. ואמרו אם כן דברה תורה בגוי שתחת ידך קל וחומר לגוי שאינו תחת ידך, אם החמירה תורה על גזלו של גוי קל וחומר על גזלו של ישראל. וכן אינן מותרין האונאות והתחבולות ומיני המרמות והזיוף והסלוף עם הגוים, אמרו עליהם השלום אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הגוי, וכל שכן אם יהא תלוי חלול השם שאז יהיה העון חמור יותר, ויושנו לאדם תכונות רעות על ידי כל המעשים הרעים הללו אשר העיד יתעלה על עצמו שהוא מתעב אותן כשלעצמן נעשו עם מי שנעשו, והוא אמרו כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול. וכבר חרגנו ממטרתינו כאן, אבל היערכנו על מה שאין ראוי להתעלם ממנו.

מסכתות קמנות מסכת שמחות פרק ב

הרוגי מלכות אין מונעין מהן כל דבר, מאימתי מתחילין להן למנות, משעה שנתיאשו מלשאול אבל לא מלגנוב. כל הגונב הרי זה שופך דמים, ולא כשופך דמים בלבד, אלא כעובד עבודה זרה ומגלה עריות ומחלל שבתות. כיצא בו הגונב את המכס הרי זה שופך דמים, ולא כשופך דמים בלבד, אלא כעובד עבודה זרה ומגלה עריות ומחלל שבתות

הגרמ"פ - דינא דמלכותא, גזל, שקר, גניבת דעת, חילול ה', בזיון התורה, רודף גדולי תורה ותלמידיהם

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן כט

באיסור למוסדות תורה ליקח מהממשלה יותר מכפי התנאים שקבעה.

הנה בדבר עניני החסד אשר הממשלה שלנו ארצות הברית שבאמריקא /שבאמריקה/ שהשם יתברך ברחמיו המרובים על שארית הפליטה מיהודי כל מדינות יוראפ /אירופה/ ושארית גדולי התורה ותלמידיהם הביאנו לכאן ונוסדו מקומות התורה ישנים שמוזראפ וגם חדשים, וע"י שמלכות של חסד זו שכל מטרתה הוא להטיב לכל תושבי המדינה המציאה כמה ענינים של פראגראמען לעזור לתלמידים שבכל בתי הספר שבמדינה שיוכלו ללמוד ולהתגדל בלמודם, שגם מוסדות התורה יש להם עזרה גדולה לתלמידיהם, ודאי כל ראשי הישיבות והמנהלים ותלמידיהם מכירים בכל טובות המדינה ומברכים לשלום המדינה ולכל העומדים בראשה בכל הברכות.

אבל ודאי אנחנו מזהרים מהשם יתברך שצונו בתורתו הקדושה להזהר מליקה יותר מכפי שתנאי הממשלה קבעו ליתן אף שיכולים להשיג יותר מאיזה פקידים שירצו להטיב להם שלא כהתנאים הקבועים וכ"ש שאסור לשקר במספר התלמידים וכדומה, שלבד שהוא איסור גזל הרי איכא בזה גם איסורים הגדולים של אמירת שקרים וכזבים וגניבת דעת, וגם חלול השם ובזיון התורה ולומדיה ואין בזה שום הוראת היתר בעולם וכמו שהקב"ה שונא גזל בעולה כן הקב"ה שונא בתמיכת התורה ולומדיה ע"י גזל, ואיכא בזה גם משום רודף את גדולי התורה ותלמידיהם הנזהרים ביותר משמץ גזל וכדומה.

ואף שד"ו לא נהשדו ראשי הישיבות והמנהלים שהם יראי שמים לעבור על איסורי גזל ואמרי שקר וכזב וגניבת דעת ולא על דינא דמלכותא בשום הוראת היתר בעולם, כי יודעים מחומר האיסורים ומעונשי שמים הגדולים בזה ובבא, והוא כנגד כל תכלית יסוד הישיבות והלמוד שם להתלמידים להיות יראי ה' באמת ולהזהר באיסורי ממון ביותר, מ"מ מצאנו לנכון לעורר בזה כדי להשגיח ביותר גם על המתנדבים שמביאין נדבותיהם להחזקת התורה שלא יגרמו גזל והפסד ממון להמדינה שלא כדיני התורה ודיני הממשלה שלא יכשלו אף שלא מדעת בחטאים הגדולים האלו, ולכל הנזהרים ביותר תבא עליהם ברכת טוב ויצליחו במוסדות התורה להרבות תלמידים יראי שמים אשר הוא ברכה גדולה גם להמדינה, כאשר ידוע ומפורסם לכל אשר תלמידי הישיבות הם המזכירים ברוך השם מהאזרחים במדותיהם ובמעשיהם המזכים.

הגר"צ שכטר - ספר גינת אגוז

ורוב הראשונים הסבירו באופנים אחרים את זכות המלך להטיל מסיו על בני המדינה בכדי להעשיר את עצמו — ובאופן שנוהג דין זה אפילו בארץ. והאחרונים דנו לגבי מי שנמנע מלשלם מסיו למלך הנכרי, אם לדונו כהפקעת הלוואתו של נכרי, או שנימא מאיזו סיבה שהיא, שזה יותר חמור מאשר הפקעת הלוואתו. אכן נראה פשוט דבדמוקרטיא, שאין תכלית תשלומי המסים להעשיר את מישהו אלא לכסות את הוצאות המדינה, שצריכים לשלם עבור הולכת הדואר, ואסיפת האשפה ושריפתה, ונקיון מי השתיה, וחברת מכבי האש, והמשטרה ועבור בטחון המדינה וכו', נמצא שאין זה בכלל בבחינת "מנת המלך", אלא הרי כל אנשי המדינה דינם כשותפים לגבי כל הענינים הנ"ל (הדואר והאשפה וכו') [ופקידי הממשלה הם רק המנהלים את השותפות] וזהו דין השותפים, שהרוב תמיד יכול לכוף להמעוט להוציא ממון מכיסם בכדי שתשתפר השותפות. ומשל למהד"ד, לשותפים באיזה עסק, כגון — שיש להם מפעל לעשיית נעליים, והם כ"כ מצליחים בעסק עד שרוב השותפים החליטו לפתוח סניף בלונדון ובפריז, שהרוב יכול לכוף להמיעוט להוציא ממון מכיסם בכדי שהשותפות תשתגשג, ואם ע"י איזה ערמה לא ישלם אחד מהשותפים את חלקו, הרי הוא גוזל משאר השותפים, שהרי מעתה יצטרכו הם להוציא יותר מכיסם.

וה"נ במי שאינו משלם מסים לממשלה

גודם הוא לכך שאר השותפים יצטרכו לשלם יותר, והר"ז ממש גזל ישראל חברו, ואין זה ענין כלל להפקעת הלוואתו (של הממשלה הנכרית שבחור"ל).

הגר"י בלויא - פתחי חושן ח"ד

וצוד נראה שמכין שתקציב השלטון מבוטס על המסים הנגבים מהתושבים, והכן שבכלל ניצול שלא כדון (ואפשר שאף בהעלמת מס) גודם להגדלת נטל המסים על שאר התושבים, אע"פ שמסתבר שאין זה אלא גודם גם גרמא בניכיה אסור, וע"י לעיל מ"ש בשם שו"ת שבות יעקב, וכן ראיתי בשבילי דוד בסימן זה שהקשה במ"ש שממך וקדש הוא ממון שאין לו תובענים, הרי אם יחסר להקדש יטילו על הציבור להשלים והחסרון, ומשמע מרכירו שעכ"פ גודם לממון הוא.